

‘Bij TOY draait alles om vertrouwen en ontwikkelen’

v.l.n.r.: Antonio Nicolic, Veriza Zarkesi, Iara de Witte en Esther Postma

Bij TOY for Inclusion in Enschede werkt het Leger des Heils samen met Roma-koppel Antonio en Veriza aan een laagdrempelig activiteiten aanbod voor gezinnen met kinderen van allerlei achtergronden, met een focus op Roma. De activiteiten en workshops richten zich op de ontwikkeling van kinderen en vrouwen. Met behulp van Roma brugfiguren wordt langzaam vertrouwen opgebouwd en gewerkt aan een inclusieve samenleving en sociale inclusie van Roma.

Aan tafel zitten Antonio Nicolic en Veriza Zarkesi, ouders van vijf kinderen die tijdens het gesprek bijna allemaal de ruimte even binnenlopen. Hun oudste dochter zit aan tafel. Zij helpt ook op maandag bij de activiteiten. Een andere dochter volgt online huiswerk. Een schoonzusje komt binnen met twee meisjes, die op de grond gaan spelen.

Sinds ze vijftien jaar oud zijn, zijn Antonio en Veriza een stel. Veriza komt uit een gezin van tien kinderen. “In die periode kwam de kinderscherming veel bij ons thuis. We hadden hulp nodig, maar echte hulp was er niet.” Ze zijn beiden in Oldenzaal geboren en getogen. “We zagen altijd dat instanties dingen probeerden, maar zonder daarbij iets aan ons te vragen”, aldus Antonio. “Mensen kloppen aan de deur als er iets mis is, dus er was veel wantrouwen. De instanties zagen problemen die wij niet zagen, en spraken ons aan op ons ouderschap. Wij waren zelf nog kinderen, we zorgden voor onze broertjes en zusjes als onze ouders in de gevangenis zaten, en we kregen zelf kinderen. Iemand aanspreken op het ouderschap ligt gevoelig. De samenwerking was daardoor altijd slecht. De Roma gemeenschap is vaak erg gesloten en op zichzelf.”

“Er zijn nog steeds veel zorgen, beaamt Antonio. De huidige generatie jongeren zou bijvoorbeeld wel een opleiding willen doen of aan het werk willen, maar ze weten niet altijd hoe. Ook hebben ze vaak schulden. Deze jongeren hebben goede voorbeelden nodig. “Als je mensen om je heen hebt die de goede weg volgen, dan kies jij ook die weg. Wij zagen ook dat het anders kon, maar we konden bij niemand aankloppen.”

**‘ALS JE MENSEN OM JE HEEN
HEBT DIE DE GOEDE WEG
VOLGEN, DAN KIES JIJ OOK DIE
WEG.’**

Daarom kozen Antonio en Veriza ervoor om zelf de eerste stap te zetten en te kijken wat zij konden betekenen voor de jongeren. Het duo is gevlucht van alles, zo omschrijft Veriza het. “We kozen ervoor om onze kinderen te beschermen en onze gemeenschap te verlaten. We hebben veel achter ons gelaten om voor verandering te kiezen. Ik wilde mijn kinderen groot zien worden in plaats van in de gevangenis te zitten.”

Koken en naaien

Samen met het Leger des Heils werd de TOY for Inclusion Play Hub in Enschede opgezet, die in januari 2020 opende in een kerk in Enschede, een laagdrempelige locatie. Hier komen Roma families bijeen voor allerlei activiteiten, van knutselen en theater tot naailessen. Het project is een initiatief van International Child Development Initiatives (ICDI) en tot stand gekomen in samenwerking met NGO's en lokale partijen in verschillende Europese landen. Het is medegefinancierd door de Europese Commissie.

Het programma wil hulp bieden bij de opvoeding en het onderwijs voor kinderen in achtergestelde gemeenschappen. Bij een Play Hub kunnen kinderen en volwassenen anderen ontmoeten en samen spelen, speelgoed en boeken lenen en informatie krijgen over zorg, onderwijs en de ontwikkeling van een kind. Antonio en Veriza hebben een rol als verbinders, als brugfiguren naar de Roma en de formele dienstverlening. De activiteiten in de Playhub organiseren ze samen met projectleider lara de Witte en Esther Postma, die als gezinscoach al tien jaar werkzaam is vanuit het Leger des Heils bij Roma gezinnen in Enschede. Daarbij zijn ook zes vrijwilligers betrokken.

Verschillende partijen werken samen bij de Play Hub, legt lara uit. "Er is een Lokaal Actie Team met vrijwilligers, professionals en mensen van de gemeente. En het is ook de bedoeling dat we andere partijen aantrekken, zoals het consultatiebureau of de bibliotheek. Het Leger des Heils heeft zelf ook sportcoaches en budgetcoaches die soms aanschuiven." Het feit dat deze partijen hier over de vloer komen, laat zien dat het vertrouwen van de Roma in het Leger des Heils gegroeid is, zegt Antonio. "Er is minder wantrouwen en meer samenwerking. Dat is goed voor de nieuwe generatie."

Het opbouwen van vertrouwen kost tijd, legt lara uit. Het Leger des Heils is voor een aantal ouders bekend vanuit hun rol als jeugdbeschermer, ambulante hulp of reclassering. Ze kenden de ondersteunende activiteiten vaak nog niet. "Zij waren bang dat het Leger des Heils de kinderen via de Play Hub bij hun ouders zouden weghalen," aldus Antonio. Door eerst koffie te drinken en elkaar te ontmoeten, en daarna samen activiteiten te ondernemen, komen steeds meer Roma naar de Play Hub op maandagmiddag.

Voorbereiden op school

In het project TOY for Inclusion is de Play Hub oorspronkelijk bedoeld om kinderen in de voorschoolse leeftijd voor te bereiden op de overgang naar de basisschool, vertelt lara. Er worden Nederlandse liedjes gezongen en er wordt geknutseld, activiteiten die in de gezinnen vaak niet aangeboden worden. Ouders worden gestimuleerd om samen met hun kinderen te spelen, of zelf activiteiten te organiseren. "Al snel zagen we dat vooral kinderen uit de basisschoolleeftijd en het voortgezet onderwijs na schooltijd naar de Play Hub kwamen, en niet zozeer de voorschoolse leeftijd. Daar hebben we nu het programma op afgestemd." Voor de oudere kinderen wordt er momenteel een toneelstuk voorbereid, samen met studenten van de opleiding Social Work.

De leeftijdsgroep die bij TOY for Inclusion komt is erg breed en daardoor ook lastig te coördineren, voegt Esther toe. "Er zijn kinderen tussen nul en achttien jaar oud, en je moet voor hen allemaal zoeken naar activiteiten. En dan komen er ook nog volwassenen mee, die soms een hulpvraag hebben vanuit school of werk." Voor de ouders zijn er, naast onder meer naailessen, empowerment- en vaardigheidstrainingen. Ook wordt er samen gekookt. Ze denken na over de toekomst. De vrouwen hebben nu de wens geuit om een bedrijfje te beginnen. Bijvoorbeeld de verkoop van luxe taarten en babyrompertjes. Via TOY for Inclusion kunnen de

vrouwen op weg geholpen worden.

Breken met verkeerde dingen

Uiteindelijk moeten deze activiteiten ertoe leiden dat er wederzijds respect en vertrouwen is, aldus Veriza. "Als kinderen zien dat samenwerken met Nederlanders leuk is, dan nemen zij dat weer mee. De ouders moeten vaak eerst iets leren kennen, maar als zij ook overstag gaan, dan is dat een breuk met het verleden." Dat vraagt ook dat kinderen en ouders soms breken met verkeerde dingen uit het verleden. Dit zijn dingen die soms zijn ontstaan om te overleven, maar die nu niet meer nodig zijn of die families beschadigen. Dat is nog niet gemakkelijk, weten Antonio en Veriza uit ervaring. "Wij waren ongeveer 22 jaar oud toen we een andere weg in wilden slaan", aldus Antonio. "De wil was er al eerder", voegt Veriza toe. "Maar dat kon niet vanwege onze situatie. Mijn moeder zat vaak vast, dus we zaten thuis met alle kinderen en voelden ons als oudsten verantwoordelijk."

Die breuk vraagt ook om een blik op de toekomst, want wat ga je doen als je een andere weg kiest? In het geval van Veriza en Antonio vertrouwden zij op hun eigen talenten. "We wisten dat we die hadden, maar ze werden op een verkeerde manier gebruikt", aldus Antonio. "Het leek ons een mooie uitdaging om te kijken waar dit ons kon brengen. Misschien dat we een andere kant op konden gaan met de juiste mensen om ons heen." Nadenken over de toekomst is voor de vrouwen soms nieuw, aldus Iara. Een dame die workshops geeft aan de kinderen, gaat soms met wat vrouwen in gesprek over wat ze in hun leven willen doen over vijf jaar. "Daar heb ik nog nooit over nagedacht", zei een van de vrouwen.

Het is belangrijk om ook de ouders te bereiken, vindt Antonio. "Want dan beïnvloed je ook de kinderen en is het voor hen makkelijker om erin mee te gaan." Maar hen bereiken is praktisch gezien nog altijd een flinke klus, aldus Esther. "Om als Roma naar de andere kant van de stad te gaan om je kinderen ergens te laten spelen, dat is veel gevraagd."

Verandering doorzetten

Sommige mensen van de oudere generatie Roma staan niet altijd achter wat Antonio en Veriza proberen te doen. "Ze zeggen tegen anderen dat ze niet naar ons moeten komen. Dat komt door angst, maar ook door de cultuur en identiteit. Ze willen geen Nederlanders worden en vinden dat dit land slecht voor ze is geweest", aldus Antonio. "Wij willen verandering doorzetten", vult Veriza hem aan. "Het interesseert me niet wat anderen denken. Ik weet waar ik mee bezig ben. Ik heb mijn geloof en mijn kracht."

Langzaam is er een kanteling te zien. Waar er eerst een klein groepje Roma naar de Play Hub kwam, worden het er steeds meer. "Als we uitleggen wat we doen en wat we willen bereiken, dan willen zij dat ook", ziet Antonio. "Er zijn meer mensen die uit de gesloten families willen stappen en voor zichzelf willen werken."

VEELGESTELDE VRAGEN

- Wat is TOY for Inclusion?
- Wanneer is TOY for Inclusion begonnen en waar wordt het geïmplementeerd?
- Wat is de visie van TOY for Inclusion?
- Wat is onze droom?
- Wat is een Play Hub?
- Wie neemt het initiatief voor een Play Hub?
- Wat is een Lokaal Aktieteam?
- Wie werkt in de Play Hub?
- Waar zijn de Play Hubs gevestigd?
- Hoe ziet een Play Hub eruit?
- Wat zijn de resultaten van TOY for Inclusion?
- Hoe profiteren kinderen van de Play Hub?
- Hoe profiteren ouders en verzorgers van de Play Hub?
- Hoe profiteren gemeenschappen van de Play Hub?
- Kan TOY for Inclusion een model zijn voor gemeenschappen in andere landen?
- Hoe begin je een Play Hub?
- Hoeveel kost het om een Play Hub te runnen?

De antwoorden op deze vragen worden gegeven via [Reyn.eu](https://reyn.eu)

Ook Gezinscoach Esther ziet dat er steeds meer Roma anders willen leven. "Ze zoeken naar kansen en mogelijkheden. Soms proberen ze die kans te grijpen, maar vaak glijden ze dan weer af. Het is een kwestie van een lange adem." Er ontstaat een beweging in het hele land dat Roma meer samenwerken, ziet Esther. "Er zijn inmiddels enkele brugfiguren die landelijk hulp willen organiseren. Dat is al eens geprobeerd, maar dat mislukte. Maar je ziet opnieuw een beweging ontstaan." Een aantal Roma uit Enschede is daar actief mee bezig.

Vertrouwen opbouwen

Er zijn nu tien gezinnen die regelmatig naar de Play Hub komen, dat is een mooi aantal, aldus Iara. "Het is soms lastig om meer mensen aan te laten haken, ook door bijvoorbeeld strijd tussen families die niets met elkaar te maken willen hebben. Dat overbruggen is moeilijk." Inmiddels worden er ook workshops bij andere stichtingen georganiseerd, zodat er ook op andere locaties mogelijkheden zijn. "Uiteindelijk is TOY for Inclusion niet bedoeld als een Roma-project. Het gaat om sociale inclusie. Maar we zijn wel met Roma begonnen omdat we het vertrouwen wilden opbouwen. Als de hele buurt hier had gezeten, dan was die groep weggebleven."

Er zijn inmiddels al wat Nederlandse kinderen aangesloten bij de theaterlessen, en dat is ook belangrijk, vindt Antonio. "De Roma-kinderen trekken op school vaak alleen met elkaar op, en trekken zich ook terug. Ze beginnen vaak met een achterstand. Zo blijft dat ook in stand. We willen juist dat activiteiten met allerlei

kinderen ondernomen worden.” Na twee jaar loopt de financiering van TOY for Inclusion bijna af, en wordt er gezocht naar nieuwe financiering. Vooral omdat het project zijn vruchten afwerpt. Er zijn daarnaast ook plannen om TOY for Inclusion Play Hubs op te zetten in Lelystad en Rotterdam.

Brugfiguren

Het is voor gemeenten en instanties vooral belangrijk om geen druk te zetten op een project dat draait om samenkomen en activiteiten doen, zegt Antonio. “Als je zegt dat ze moeten komen, dan blijven ze weg. Je werkt met een speciale groep, ze denken anders. Door samen te praten krijg je inzicht in hoe zij denken, en wat zij normaal vinden.” Het inzetten van brugfiguren kan daarbij van belang zijn, stelt hij.

Het netwerken met gemeenten, vooral als het aankomt

op het faciliteren van een project, is ook belangrijk, voegt Esther toe. Een gemeente kan bijvoorbeeld een locatie aanbieden of materialen sponsoren, en natuurlijk gemeentelijke diensten op deze plek aanbieden. Daarnaast kunnen zij een rol spelen bij het verbinden met andere projecten, vrijwilligers en organisaties.

Er moet vooral behoeftegericht gewerkt worden, aldus Lara. “Als buitenstaander zie je een probleem en wil je dat oplossen, maar zo werkt het niet. Je moet kijken waar deze mensen behoefte aan hebben en daarop inspelen.” In Enschede is de Play Hub eigenlijk chaotisch gestart, zegt Esther. “We starten en zien wel, was onze insteek. Mensen kwamen vervolgens binnenwandelen en vragen stellen. Zo leert iedereen elkaar langzaam kennen. Ik zie nu, na twee jaar, dat het gaat groeien en echt vorm krijgt.” Uiteindelijk moet je samen tot plannen komen, beaamt ook Antonio. “En daarbij draait het altijd om vertrouwen, van beide kanten.”

MEER WETEN OVER TOY FOR INCLUSION

Contactpersoon Leger des Heils:
Projectleider Lara de Witte
lara.de.witte@legerdesheils.nl

Algemene informatie over Play Hubs in Enschede:
<https://reyn.eu/dutch-play-hubs>

Interview met Esther Postma over de Play Hub in Enschede, waarin ze vertelt over de uitdagingen en resultaten: <https://reyn.eu/toy-for-inclusion-conversations-play-hub-coordinator-from-the-netherlands/>

Informatie over inzet van Leger des Heils: <https://www.legerdesheils.nl/romabrugfiguren>
Op deze site staat een filmpje waarin Giulia Cortelesi (ICDI) vertelt over het Europese traject TOY for Inclusion.